
Umělá inteligence a budoucnost žurnalistiky

Umělá inteligence a budoucnost žurnalistiky

Téma umělé inteligence je jedním z fenoménů současnosti. Proniká do většiny oblastí lidské činnosti a nevyhnula se ani žurnalistice. Jak vypadá současné zapojení umělé inteligence v redakcích? Nahradí robotičtí novináři své lidské kolegy? A jak je na tom s využitím umělé inteligence Česká republika? O tom jsme hovořili s členkami katedry žurnalistiky Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Sandrou Štefanikovou a Veronikou Mackovou.

Proměna etických aspektů s nástupem žurnalistiky umělé inteligence (UI) je nový projekt, který staví na interdisciplinárním pojetí žurnalistiky a počítačových věd. Spolupracovat na něm bude Katedra žurnalistiky Fakulty sociálních věd UK, Katedra počítačů FEL ČVUT, Katedra informatiky a výpočetní techniky FAV ZČU a ČTK. Prvotním cílem výzkumu je vznik systému UI, který bude generovat texty umožňující další zpravodajské využití.

Obě se podílíte na projektu Technologické agentury ČR, který se právě nástupem umělé inteligence v žurnalistice zabývá. Na co přesně se projekt zaměřuje a co si od něj slibujete?

Veronika Macková: Projekt Technologické agentury ČR se zabývá etickými aspekty zavádění umělé inteligence do žurnalistiky. Tedy například ověřováním obsahu článků stávajícím způsobem a s využitím umělé inteligence, využitím obsahu vytvořeného umělou inteligencí a s tím souvisejícími etickými konflikty mezi rychlostí a přesností a také změnou postavení novinářů v newsroomech, v nichž jsou aplikovány systémy UI.

Sandra Štefaníková: Výstupy projektu pak bude řada publikací, workshopů a konferencí, které pomohou nastínit řešení těchto problémů. Chceme mj. spolupracovat s novináři, učit je, jaká jsou úskalí UI v žurnalistice a v čem jim robotická žurnalistika může naopak pomoci.

Předpokládám, že takto ambiciózní projekt má řadu úskalí, jaké problémy v současné době řešíte?

Macková: Klasickou překážkou v tuzemském prostředí je čeština. Ta na rozdíl od angličtiny obsahuje poměrně složité skloňování, což bude velká výzva právě pro naše partnery v projektu z ČVUT a ZČU v Plzni.

Štefaníková: Toto je problém spíše technického rázu. Obecným problémem nejen v našem projektu je komunikace s odborníky napříč různými specializacemi. Můžeme to ilustrovat například na otázce, jak sdělit umělé inteligenci, jakou informaci má považovat za důležitou. My jako novináři a lidé ze společenských věd toto umíme definovat. Na druhou stranu ale úplně nevíme, jakým způsobem tuto znalost sdělit kolegům z technických věd, kteří zajistí samotnou implementaci algoritmu, který toto zajišťuje. Editor se při výběru tématu rozhoduje na základě ryze lidské zkušenosti, ovšem naučit toto robota je opravdu výzva.

Jak jste se vlastně k tématu umělé inteligence dostaly?

Štefaníková: Při čtení zahraničních článků v Evropské observatoři žurnalistiky, kde pracuji jako editorka, jsem si uvědomila, jak moc u nás toto téma chybí. A když jsem se pak dozvěděla, že Václav Moravec připravuje tento projekt, byla jsem nadšená. V rámci své akademické práce se navíc zabývám fotografií, kde má umělá inteligence v současnosti velký význam – dokáže katalogizovat jednotlivé fotografie dle témat na základě metadat.

Macková: Podobně jako Sandra jsem si říkala, že bych mohla být u zrodu něčeho velkého, co v Česku nemá obdoby. A jsem nadšená z toho, jak se téma umělé inteligence začíná řešit na více úrovních. Kromě zmiňovaného projektu TAČRu působím i ve Středisku žurnalistiky umělé inteligence. Tam se zabýváme projekty, které jsou zaměřené primárně na vzdělávání. Toto všechno dohromady dává skvělý mix, který, jak věřím, posune Českou republiku v oblasti umělé inteligence v žurnalistice na evropskou úroveň.

Jaké jsou současné možnosti uplatnění umělé inteligence v oblasti žurnalistiky?

Štefaníková: Umělá inteligence je tu v současnosti především od toho, aby usnadnila novinářům jejich práci. Jednou z cest je například tvorba sumarizačních textů z většího objemu zdrojů nebo analýza a hledání zajímavých trendů v rámci velkého objemu dat. Vzpomeňme si třeba na kauzu Panama Papers, na které tehdy pracovaly stovky novinářů. Kdyby byla tehdy k dispozici umělá inteligence, dokázala by ta kvanta údajů a textů analyzovat sama a vybrat to důležité.

Umělá inteligence umí pomoci také s tvorbou videí. Například aplikace Vib-Bits, kterou používá mj. i deník NY Times nebo The Economist, umí vytvořit video na základě opakujících se klíčových slov a trendů v textu, kterým přiřadí statické obrázky a doplní je vybranými formulacemi.

Macková: Znalost možností využití umělé inteligence je v současné době důležitá i vzhledem k rychlosti vývoje žurnalistiky jako takové. Vše se zrychluje, a pro novinářinu to platí dvojnásob. Rychlé a přehledné zpracování informací nabývá tedy čím dál více na důležitosti.

Existuje nějaká

oblast žurnalistiky, ve které bude novinář vždy nenahraditelný?

Macková: Rozhodně. Žurnalistika je už ze své podstaty kreativním povoláním. Příkladem může být investigativní žurnalistika, kde hraje lidský faktor dominantní roli ve vyhledávání potenciálně zajímavých témat, v tomto je lidský faktor opravdu nenahraditelný.

Štefaniková: Pravdou je, že umělá inteligence by měla být schopna najít i ta zajímavá témata. Ovšem pouze člověk bude schopný rozhodnout, kterému z nich stojí za to se věnovat. Lidský faktor v editorském procesu je prostě nenahraditelný.

Agentura Reuters například používá robota, který scanuje twitterové zprávy a hledá opakující se témata. Jedná se zejména o zprávy týkající se různých katastrof, teroristických útoků apod., které jsou v první fázi komunikovány právě přes Twitter. Díky tomu je schopna vydat určitou zprávu třeba o šest minut dříve než jejich konkurence, což je u takovéto agentury celkem rozhodující čas. Na konci tohoto procesu ovšem stojí opět člověk, který danou zprávu posoudí z hlediska relevance a také důvěryhodnosti.

Jedním z diskutovaných témat současnosti je i personifikovaný obsah, který je zatím především doménou sociálních sítí. Pomalu se ale dostává i do oblasti zpravodajství na internetu. Jakou roli zde hraje umělá inteligence?

Štefaniková: Ano, tento trend již nějakou dobu sledujeme. Příkladem většího média, které používá umělou inteligenci k tvorbě personifikovaného obsahu, je deník Washington Post, který předkládá čtenářům výběr zpráv podle jejich preferencí v minulosti, čímž samozřejmě zvyšuje svou čtenost. Na druhou stranu je to obrovské riziko, protože čtenář se dostává do své subjektivní názorové bubliny.

Macková: Nemusíme chodit daleko. Například server Seznam.cz nabízí předvýběr zpráv podle nastavení konkrétního uživatele. Existují samozřejmě mechanismy, které se to snaží vyvažovat. Zmíněný Washington Post to řeší například předkládáním dalších článků tak, aby čtenář překročil hranici svého světonázoru. Záleží však vždy na konkrétním médiu.

Využití umělé inteligence tedy přináší kromě zjednodušení i jistá úskalí, pokud to dobře chápeme.

Macková: Ano, ty problémy jsou zejména v oblasti novinářské etiky, která je jedním z témat výše zmíněného projektu. Můžeme se začít ptát, jakým způsobem komunikovat čtenářům fakt, že během tvorby článku byla použita umělá inteligence – tedy například jestli takovýto článek má být podepsán skutečným novinářem nebo robotem. Další zásadní otázkou je, kdo je v případě výstupu vytvořeném umělou inteligencí zodpovědný za jeho obsah. Robot není právně odpovědný. Když podáte například trestní oznámení pro pomluvu, těžko můžete soudit robota. Toto je otázka budoucí úpravy příslušné legislativy.

Štefaniková: BBC to řeší například tak, že má na své stránce vyvěšený článek, který čtenářsky přístupnou formou podrobně vysvětluje, jak funguje celý editorský proces s využitím robota. Toto je pro nás jedna z cest, kterými by se měla problematika ubírat, tedy naprostá transparentnost v popisu procesu zpracování informací, a to jak směrem k novinářům, tak široké veřejnosti.

Kde vidíte

potenciál využití umělé inteligence, když se například podíváte pro inspiraci do zahraničí?

Štefaniková: Umělá inteligence má velký potenciál například v oblasti moderování diskuzí pod články na zpravodajských serverech. Některá média, například NY Times, používají k moderování diskuzí editory, ovšem v jejich silách je obsáhnout maximálně 20 % z celkového objemu všech postů. Umělá inteligence by jim měla být schopna pomoci seskupit jednotlivé komentáře do skupin členěných podle tématu a následně vybrat ty nejzajímavější.

Macková: V zahraničí se využívá umělá inteligence hodně například ve sportovní žurnalistice, kde generuje zprávy s výsledky sportovních utkání. Má to ovšem své mouchy, jak ilustruje známý příběh z Norska, kdy robot prohlásil, že nějaký fotbalista dosáhl padesátého gólu v kariéře, ovšem už neodlišil, že to byl gól vlastní(smích).

A jak je to tedy s žurnalistikou a umělou inteligencí v ČR?

Macková: Začátky jsou skromné. První vlašťovkou byla u nás právě Česká tisková kancelář, která v loňském roce spustila robota za účelem publikování výsledků voleb, a to jak těch komunálních, tak voleb do Senátu. V praxi to vypadalo tak, že robot měl k dispozici připravené textové šablony, které pouze doplnil, zpráva byla rychle zkontrolována editorem a následně vydána. ČTK by právě v rámci našeho projektu ráda rozšířila možnosti tohoto robota o schopnost vybrat z množství článků ty nejdůležitější a sumarizovat je.

Štefaníková: Vývoj je u nás v této oblasti mnohem pomalejší než v zahraničí. Je to dáno malou velikostí našeho mediálního rybníku. Finanční návratnost při investování do nových technologií v žurnalistice tak není nikdy zcela zaručena.

Dá se předpovědět podle současných trendů, kam umělá inteligence ještě pronikne v budoucnu?

Štefaníková: „Umělá inteligence“ je typickým příkladem ‚buzzword‘. Je hodně nadužívána v různých souvislostech, v médiích se setkáváme s nejrůznějšími katastrofickými scénáři, které jako by vypadly z filmu Terminátor. Přitom AI funguje překvapivě špatně v úlohách, které jsou mediálně nejčastěji prezentované jako samozřejmá budoucnost lidstva. V současnosti nejčastějším takovým příkladem jsou autonomní automobily. Nejlépe fungující AI je obvykle ta, o které lidé ani neví. Umělá inteligence nám již dnes pomáhá s celou řadou úkonů, aniž bychom si byli vědomi její přítomnosti. Umělá inteligence v současnosti není inteligencí v pravém slova smyslu, ale spíše zdokonalenou automatizací, schopnou strojového učení, zlepšování se, dosahování lepších výsledků, zpracovávání velkých souborů dat atd. S probuzeným strojovým vědomím typu čapkovského R.U.R. to naštěstí nemá nic společného.

Otázka na závěr – Projektem jsme náš rozhovor započali, věnujeme mu nyní i závěr. Co v rámci projektu připravujete v nejbližší době?

Štefaníková: Momentálně za sebou máme první výstup – workshop, na kterém jsme pro mediální profesionály prezentovali první dílčí výstupy a představovali celou problematiku a možnosti, kam až by bylo možné se s projektem dostat. Náš projekt je unikátní tím, že pracuje s českým jazykem, se všemi jeho složitostmi, takže nás čekají velké výzvy, jak bude možné se s těmito překážkami vypořádat. Již první výsledky projektu ukázaly zajímavá zjištění, na základě kterých upravujeme další postup. Jedním z dalších dílčích výstupů, které nás nyní čekají bude generátor textu v českém jazyce, takže jsme napjatí, jak to bude celé fungovat.